

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۰۱/۲۴
تاریخ بررسی مقاله: ۹۳/۰۳/۲۷
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۰۹/۲۴

مجله دست آوردهای روان‌شناختی
(علوم تربیتی و روان‌شناسی)
دانشگاه شهید چمران اهواز، پاییز و زمستان ۱۳۹۴
دوره‌ی چهارم، سال ۲۲-۳، شماره‌ی ۲
صص: ۱۵۲-۱۳۷

پیش‌بینی احساس غربت بر اساس سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان در دانشجویان دختر

منصور پیرامی*

سمیه کشاورزی**

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان در پیش‌بینی احساس غربت و ایجاد آن انجام شد. گروه نمونه شامل ۲۹۳ دانشجوی دختر دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. مقیاس احساس غربت فن فلیت، پرسشنامه‌ی سبک دلبستگی هازن و شیور و خرده مقیاس ارتباط با همسالان از مقیاس مهارت‌های اجتماعی ماتسون (۱۹۸۳) ابزارهای پژوهش بودند. تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان برای تحلیل داده‌های پژوهش استفاده گردید. نتایج نشان داد سبک دلبستگی اجتنابی و سبک دلبستگی دوسوگرا احساس غربت را پیش‌بینی می‌کنند. ارتباط با همسالان پیش‌بین معنی‌داری احساس غربت نیست.

کلید واژگان: احساس غربت، سبک دلبستگی ایمن، سبک دلبستگی نایمن (اجتنابی، دوسوگرا)، ارتباط با همسالان

dr.dayrami@yahoo.com

keshavarzi.somaye@gmail.com

* استاد روان‌شناسی دانشگاه تبریز

** دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی (نویسنده مسئول)

مقدمه

احساس غربت^۱ به مجموعه‌ای از احساسات ناخوشایند و بعضاً غیرقابل تحمل اطلاق می‌شود که پس از ترک خانه، خانواده، دوستان و محیط مأنوس زندگی تجربه می‌شوند و بیانگر یک حالت انگیزشی-شناختی پیچیده است که در اصل بر احساس فقدان و دل‌تنگی نسبت به خانواده، دوستان و محیط زندگی متمرکز می‌شود (وان تیلبورگ، وینگروهت و وان هگ^۲، ۱۹۹۶؛ فیشر و هود^۳، ۱۹۸۸). بسیاری از نوجوانانی که پس از اتمام دبیرستان به دانشگاه راه می‌یابند، برای اولین بار از والدین خود جدا می‌شوند و به یک محیط جدید پا می‌گذارند. فن فلیت^۴ (۲۰۰۱) اظهار می‌دارد که در مجموع ۵۰ الی ۷۰ درصد افراد حداقل یک‌بار در عمر خویش احساس غربت را تجربه کرده‌اند. دشواری در کنار آمدن با دوستان، فقدان حمایت‌های عاطفی و اجتماعی و مشکلات آموزشی از مهم‌ترین عوامل تنش‌زا در دوران دانشجویی است (پترسون و آرتنر^۵، ۲۰۰۱؛ مولوی و میرحکاک، ۱۳۸۲). با توجه به نوع دل‌بستگی این افراد، می‌توان پیش‌بینی کرد که آیا آن‌ها از عهده‌ی این موقعیت اضطراب‌زا برمی‌آیند یا خیر. سبک دل‌بستگی، فرایندی است که بین مادر (یا مراقب اولیه) و کودک در ماه‌های اولیه تولد با ایجاد یک ارتباط عاطفی و هیجانی و متقابل، به وجود می‌آید. بانفوذترین نظریه در مورد دل‌بستگی والد-فرزندی، نظریه‌ای است که توسط بالبی^۶ مطرح شد و اینسورث^۷ آن را موردبررسی بیشتری قرارداد که شامل سبک‌های دل‌بستگی ایمن، نایمن اجتنابی و نایمن دو سوگرا بود (زیگلن^۸، ۱۹۹۹). این سبک‌ها بعدها در مورد بزرگسالان نیز تأیید شدند (هازن و شیور^۹، ۱۹۸۷؛ فینی^{۱۰}، ۲۰۰۲؛ نافتل^{۱۱} و شیور، ۲۰۰۶).

دانشجویانی که دارای سبک دل‌بسته ایمن هستند، در نیم سال اول تحصیلی به‌طور مکرر

- 1- homesickness
- 2- Van Tilburg, Vingerhoet, & Van Heck
- 3- Fisher & Hood
- 4- Van Vliet
- 5- Petterson & Arnetz
- 6- Bowlby
- 7- Ainsworth
- 8- Sigelman
- 9- Hazan & Shaver
- 10- Feeney
- 11- Nofhle

به خانه می‌روند یا از طریق تلفن با اعضای خانواده تماس برقرار می‌کنند، درست مانند کودکان دلبسته ایمن که بعد از جدایی از مادرشان گریه می‌کنند؛ ولی بعد از مدتی این اشتغال فکری کاهش می‌یابد و به‌طور سازگارانه با موقعیت جدید برخورد می‌کنند. این دانشجویان از نظر وضعیت جسمانی و سازگاری اجتماعی، وضعیت مطلوبی دارند. دانشجویانی که دارای سبک دلبسته دوسوگرا هستند، در برقراری روابط در محیط جدید دچار آشفتگی می‌شوند و حالتی از تعارض و دودلی دارند. این افراد، اشتیاق زیادی به نزدیکی با دیگران دارند؛ اما هم‌زمان از اینکه ترک شوند نیز ترس بسیاری دارند و سرانجام شدیداً به دیگران، بسیار وابسته می‌شوند (زیگلن، ۱۹۹۹). دانشجویان دارای سبک دلبسته اجتنابی، از گروه کناره‌گیری کرده و احتیاج به برقراری تماس با والدین یا دلتنگی را انکار می‌کنند. این افراد از ایجاد روابط جدید می‌ترسند و به‌وسیله‌ی عدم بیان نیازشان به عشق و محبت، از خود دفاع می‌کنند (زیگلن، ۱۹۹۹). نتایج پژوهش‌هایی که به بررسی رابطه‌ی احساس غربت و سبک‌های دلبستگی پرداخته‌اند، حاکی از پیش‌بینی کنندگی منفی احساس غربت توسط بُعد دلبستگی ایمن و پیش‌بینی کنندگی مثبت احساس غربت، توسط ابعاد سبک دلبستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) بودند (استروب، فن فلیت، هوستون و ویلز^۱، ۲۰۰۲؛ قنبری، آزاد فلاح، رسول‌زاده طباطبایی و فرهای، ۱۳۸۵).

اگرچه ارتباط والدین برای رشد فرزندان بسیار مهم می‌باشد، همان‌گونه که فرزندان بزرگ‌تر می‌شوند، به‌طور فزاینده‌ای با افراد بیرون از خانواده تعامل برقرار می‌کنند. خصوصاً از دوران نوجوانی، فرزندان روابط صمیمانه‌ای را خارج از خانه تنظیم می‌کنند و نقش گروه همسالان در زندگی آنان افزایش می‌یابد. گروه همسالان نیز همچون خانواده می‌تواند در شکل‌گیری شخصیت کودک مؤثر باشد. تحقیقات نشان می‌دهد که رابطه مثبت گروه همسالان یکی از عوامل محافظتی است که موجب پیامدهای انطباقی خصوصاً در زمان استرس و فشار و سختی‌ها و چالش‌های زندگی از جمله احساس غربت می‌باشد (بوگنتال^۲، ۲۰۰۳؛ ولمن و ارفورد^۳، ۱۹۹۹؛ هدگز، بویوین، ویتارو و بوکوسکی^۴، ۱۹۹۹). به‌طور خلاصه می‌توان گفت

1- Stroebe, van Vliet, Hewstone, & Willis

2- Bugental

3- Velleman & Orford

4- Hodges, Boivin, Vitaro, & Bukowski

تغییر محیط زندگی در دانشجویانی که از خانواده خود دور می‌باشند، موجب احساس غربت، تنهایی و دل‌تنگی بیشتری می‌گردد. عوامل متعدد خانوادگی (مانند سبک‌های دلبستگی) و اجتماعی (مانند کیفیت و نحوه‌ی ارتباط با دوستان و همسالان) می‌تواند برافزایش یا کاهش احساس غربت دانشجویان اثر بگذارد. درزمینه‌ی تأثیر هم‌زمان سبک دلبستگی و ارتباط با همسالان بر احساس غربت دانشجویان مطالعه‌ای یافت نشد، همچنین نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که زنان بیشتر از مردان دچار احساس غربت می‌شوند (قنبری و همکاران، ۱۳۸۵؛ آرچر، ایرلند، آموس، براد و کارید^۱، ۱۹۹۸؛ بروین، فارنهام و هاوس^۲، ۱۹۸۹). به همین دلیل، در پژوهش حاضر این سؤال مطرح است آیا سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان نقشی در پیش‌بینی احساس غربت و ابعاد آن در دانشجویان دختر دارند.

روش

جامعه، نمونه، روش نمونه‌گیری

این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی به روش پیش‌بینی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانشجویان دختر غیربومی دانشگاه تبریز که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول تحصیل بودند، تشکیل داد. از این جامعه، به روش نمونه‌گیری در دسترس، در مجموع ۳۰۰ نفر موردبررسی قرار گرفتند. بعد از نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها، اطلاعات ۷ نفر به علت نقص از فرایند تحقیق کنار گذاشته شد و در نهایت ۲۹۳ پرسشنامه به‌عنوان نمونه‌ی آماری استخراج شدند.

ابزار تحقیق

مقیاس احساس غربت^۳: این مقیاس توسط اژه‌ای، دهقانی، گنجوی و خدایپناهی (۱۳۸۷) بر اساس مقیاس احساس غربت فن فلیت (۲۰۰۱) اعتبار‌یابی شده است که پنج عامل دل‌تنگی برای خانواده، احساس تنهایی، دل‌تنگی برای افراد و محیط آشنا، مشکلات در سازگاری، میل برگشت به موطن را در ۳۹ گویه ۵ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵)

- 1- Archer, Ireland, Amos & Broad
- 2- Brewin, Furnham, & Howes
- 3- Homesickness Scale

موردسنجش قرار می‌دهد. فن فلیت (۲۰۰۱) و اژه‌ای و دیگران (۱۳۸۷) روایی و پایایی این مقیاس را مطلوب گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲، و برای زیر مقیاس‌های دلتنگی برای خانواده، احساس تنهایی، دلتنگی برای افراد و محیط آشنا، مشکلات در سازگاری، میل برگشت به موطن به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۷۶، ۰/۶۴، ۰/۸۲، ۰/۸۷ به دست آمد. همچنین برای بررسی روایی از روش همسانی درونی استفاده شد. به این ترتیب که ضریب همبستگی خرده مقیاس‌ها با نمره کل محاسبه شدند که همه‌ی آن‌ها در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار بودند.

پرسشنامه‌ی سبک‌های دلبستگی: این پرسشنامه با بهره‌گیری از مواد آزمون دلبستگی هازن و شیور (۱۹۸۷) توسط بشارت (۱۳۷۹) هنجاریابی شده است. این پرسشنامه ۳ عامل سبک دلبستگی ایمن، سبک دلبستگی نایمن اجتنابی، سبک دلبستگی نایمن دوسوگرا را در ۲۱ گویه پنج گزینه‌ای از هرگز (۱) تا همیشه (۵) موردسنجش قرار می‌دهد. بشارت (۱۳۷۹) روایی و پایایی پرسشنامه را مطلوب گزارش کرده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های دلبستگی ایمن، سبک دلبستگی نایمن اجتنابی، سبک دلبستگی نایمن دوسوگرا به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۸، ۰/۷۳ به دست آمد. در پژوهش حاضر به منظور تعیین روایی سازه‌ی پرسشنامه از روش تحلیل عامل به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس استفاده شد. ملاک استخراج عوامل، ارزش ویژه بالاتر از یک و شیب منحنی اسکری بود. مقدار KMO برابر با ۰/۷۵ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری محتوایی می‌باشد. ضریب آزمون بارتلت نیز برابر با ۲۲۶۱ با سطح معنی‌داری $p < ۰/۰۰۱$ بود. سه عامل به دست آمد که به ترتیب ۲۰/۵۴، ۱۷/۵۶، ۸/۰۳ و در مجموع ۴۶/۱۳ درصد واریانس موجود در پرسشنامه را تبیین می‌کردند.

پرسشنامه‌ی ارتباط با همسالان: این پرسشنامه یکی از ابعاد مقیاس مهارت‌های اجتماعی ماتسون و همکاران (۱۹۸۳) می‌باشد. این مقیاس دارای ۶۲ گویه و ۵ بُعد مهارت‌های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، برتری‌طلبی و اطمینان زیاد به خود، رابطه با همسالان می‌باشد. بُعد رابطه با همسالان در بردارنده گویه‌هایی در ارتباط با روابط بین دانش‌آموزان و دانشجویان با همسالان خود است و شامل ۸ گویه ۵ گزینه‌ای با دامنه‌ای از هرگز/هیچ‌وقت (۱) تا همیشه (۵) است. روایی و پایایی پرسشنامه توسط یوسفی و

خیر (۱۳۸۱) مطلوب گزارش شده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۲ به دست آمد. همچنین برای بررسی روایی از روش همسانی درونی استفاده شد. به این ترتیب که ضریب همبستگی تمامی سؤالات با نمره کل محاسبه شدند که همه آن‌ها در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار بودند.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار برای متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای موردپژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
۱- دل‌بستگی ایمن	۲۴/۱۹	۵/۲۱
۲- دل‌بستگی اجتنابی	۱۹/۰۸	۳/۷۳
۳- دل‌بستگی دوسوگرا	۲۲/۱۱	۴/۸۵
۴- ارتباط با همسالان	۱۵/۹۴	۳/۶۲
۵- دل‌تنگی برای خانواده	۱۹/۳۲	۳/۸۶
۶- میل به برگشت به موطن	۱۰/۹۷	۳/۴۴
۷- احساس تنهایی	۱۰/۳۷	۱/۴۸
۸- ناسازگاری با محیط‌های جدید	۹/۴۳	۳/۰۵
۹- دل‌تنگی برای دوستان صمیمی	۱۳/۶۳	۲/۷۹
۱۰- احساس غربت	۶۳/۷۲	۱۰/۳۳

به منظور بررسی چگونگی رابطه‌ی متغیرهای پژوهش، همبستگی مرتبه صفر آن‌ها با یکدیگر محاسبه شد که نتایج در جدول ۲ قابل مشاهده است.

پیش از انجام تحلیل رگرسیون ابتدا مفروضات آن مورد آزمون قرار گرفت. برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون^۱ استفاده شد. مقدار این آزمون به‌طور کلی از ۱/۶۴ تا ۱/۸۸ بود که بیانگر استقلال خطاها است. برای بررسی نرمال بودن توزیع مانده‌ها از آزمون غیر پارامتری کولموگروف-اسمیرنوف^۲ استفاده شد که در همه موارد بیانگر عدم معنی‌داری آزمون

1- Durbin-Watson

2- Kolmogorov-Smirnov

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱- دلبستگی ایمن	۱									
۲- دلبستگی اجتنابی	-۰/۰۱	۱								
۳- دلبستگی دوسوگرا	۰/۱۸	۰/۳۶	۱							
۴- ارتباط با همسالان	۰/۲۷	-۰/۵۳	-۰/۳۱	۱						
۵- دلتنگی برای خانواده	۰/۱۱	-۰/۰۵	۰/۰۹	۰/۱۱	۱					
۶- میل به برگشت به موطن	۰/۱۲	۰/۲۳	۰/۲۵	-۰/۰۴	۰/۵۰	۱				
۷- احساس تنهایی	۰/۱۳	۰/۳۵	۰/۵۳	-۰/۳۲	۰/۰۴	۰/۳۵	۱			
۸- ناسازگاری با محیط‌های جدید	۰/۰۳	۰/۴۴	۰/۴۱	-۰/۴۱	۰/۳۰	۰/۴۶	۰/۶۰	۱		
۹- دلتنگی برای دوستان صمیمی	۰/۱۴	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۵۵	۰/۴۸	۰/۰۸	۰/۲۴	۱	
۱۰- احساس غربت	۰/۱۴	۰/۳۰	۰/۴۰	-۰/۱۷	۰/۶۷	۰/۸۵	۰/۶۰	۰/۷۵	۰/۵۸	۱

و در نتیجه نرمال بودن توزیع است و برای بررسی هم خطی چندگانه از شاخص‌های ضریب تحمل^۱ و عامل تورم واریانس^۲ استفاده گردید. نتایج نشان داد که بین متغیرهای پیش‌بین هم خطی وجود نداشته و نتایج قابل‌اعتماد است. سپس جهت بررسی نقش ابعاد سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان در احساس غربت و ابعاد آن از رگرسیون چندگانه به شیوه‌ی هم‌زمان استفاده گردید که نتایج آن‌ها در جداول ۳ تا ۸ آمده است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان بر احساس غربت برابر با $۱۷/۵۶$ بوده که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنی‌دار است. نگاهی بر R^2 نشان می‌دهد که ۲۰ درصد از واریانس احساس غربت توسط سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیون حاکی از آن است که سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta = ۰/۳۳$) و سبک دلبستگی اجتنابی ($\beta = ۰/۱۹$) می‌توانند احساس غربت را به‌طور مثبت و معنی‌دار پیش‌بینی کند.

1- tolerance

2- Variance Inflation Factor (VIF)

جدول ۳. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی نمره کلی احساس غربت از طریق سبک‌های دل‌بستگی و ارتباط با همسالان

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	P<	R	R ²	β	t	P<
سبک دل‌بستگی ایمن	احساس غربت	۱۷/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۲۰	۰/۰۸	۱/۴۴	۰/۱۵
سبک دل‌بستگی اجتنابی						۰/۱۹	۲/۸۷	۰/۰۰۴
سبک دل‌بستگی دوسوگرا						۰/۳۳	۵/۴۶	۰/۰۰۱
ارتباط با همسالان						۰/۰۰۹	۰/۱۳	۰/۸۹

جدول ۴. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی بعد دل‌تنگی برای خانواده از طریق سبک‌های دل‌بستگی و ارتباط با همسالان

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	p<	R	R ²	β	t	P<
سبک دل‌بستگی ایمن	دل‌تنگی برای خانواده	۲/۳۳	۰/۰۶	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۰۶	۰/۸۹	۰/۳۸
سبک دل‌بستگی اجتنابی						-۰/۰۴	۰/۵۳	۰/۶۰
سبک دل‌بستگی دوسوگرا						۰/۱۳	۱/۹۵	۰/۰۵۲
ارتباط با همسالان						۰/۱۱	۱/۵۲	۰/۱۳

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر سبک‌های دل‌بستگی و ارتباط با همسالان بر دل‌تنگی برای خانواده برابر با ۲/۳۳ بوده که هیچ یک از ابعاد نتوانستند بُعد دل‌تنگی برای خانواده را پیش‌بینی نمایند.

جدول ۵. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی بعد میل به برگشت به موطن از طریق سبک‌های دل‌بستگی و ارتباط با همسالان.

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	p<	R	R ²	β	t	P<
سبک دل‌بستگی ایمن	میل به برگشت به موطن	۸/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۳۲	۰/۱۰	۰/۰۵	۰/۸۰	۰/۴۳
سبک دل‌بستگی اجتنابی						۰/۲۲	۳/۲۲	۰/۰۰۱
سبک دل‌بستگی دوسوگرا						۰/۲۱	۳/۲۹	۰/۰۰۱
ارتباط با همسالان						۰/۱۳	۱/۸۳	۰/۰۷

بر اساس جدول ۵ مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر ابعاد سبک دل‌بستگی و ارتباط با همسالان بر میل به برگشت به موطن برابر با ۸/۲۳ بوده که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنی‌دار است. نگاهی بر R^2 نشان می‌دهد که ۱۰ درصد از واریانس میل به برگشت به موطن توسط

سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که سبک دلبستگی اجتنابی ($\beta=0/22$) و سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta=0/21$) می‌تواند میل به برگشت به موطن را به‌طور مثبت و معنی‌داری پیش‌بینی کند.

جدول ۶. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی بعد احساس تنهایی از طریق سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	p<	R	R ²	β	t	P<
سبک دلبستگی ایمن	احساس تنهایی	۳۵/۱۲	۰/۰۰۱	۰/۵۷	۰/۳۳	۰/۰۹	۱/۶۹	۰/۰۹
سبک دلبستگی اجتنابی						۰/۱۲	۲/۰۲	۰/۰۵
سبک دلبستگی دوسوگرا						۰/۴۳	۷/۸۷	۰/۰۰۱
ارتباط با همسالان						-۰/۱۵	۲/۴۱	۰/۰۲

بر اساس جدول ۶ مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان بر ساختار فردی برابر با ۳۵/۱۲ بوده که در سطح $p<0/001$ معنی‌دار است. نگاهی بر R² نشان می‌دهد که ۳۳ درصد از واریانس احساس تنهایی توسط سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta=0/43$) و سبک دلبستگی اجتنابی ($\beta=0/12$) می‌تواند احساس تنهایی را به‌طور مثبت و معنی‌دار و ارتباط با همسالان ($\beta=-0/15$) می‌تواند به‌طور منفی و معنی‌دار پیش‌بینی کند.

بر اساس جدول ۷ مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان بر ناسازگاری با محیط‌های جدید برابر با ۳۰/۶۹ بوده که در سطح $p<0/001$ معنی‌دار است. نگاهی بر R² نشان می‌دهد که ۳۰ درصد از واریانس ناسازگاری با محیط‌های جدید توسط سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta=0/25$) و سبک دلبستگی اجتنابی ایمن ($\beta=0/23$) می‌توانند ناسازگاری با محیط‌های جدید را به‌طور مثبت و معنی‌دار و ارتباط با همسالان ($\beta=-0/23$) را به‌طور منفی و معنی‌داری پیش‌بینی کنند.

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر ابعاد سبک دلبستگی و ارتباط با همسالان بر دل‌تنگی برای دوستان صمیمی برابر با ۳/۷۲ بوده که در سطح $p<0/006$ معنی‌دار است. نگاهی بر R² نشان می‌دهد که ۵ درصد از واریانس انسجام خانوادگی

جدول ۷. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی بعد ناسازگاری با محیط‌های جدید از طریق سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	p<	R	R2	β	t	P<
ارتباط با همسالان	سبک دلبستگی ایمن	۳۰/۶۹	۰/۰۰۱	۰/۵۵	۰/۳۰	۰/۰۵	۰/۹۴	۰/۳۵
	سبک دلبستگی اجتنابی					۰/۲۳	۳/۸۹	۰/۰۰۱
	سبک دلبستگی دوسوگرا					۰/۲۵	۴/۴۳	۰/۰۰۱
	ارتباط با همسالان					-۰/۲۳	۳/۶۳	۰/۰۰۱

جدول ۸. نتایج رگرسیون چندگانه به‌منظور پیش‌بینی بعد دلتنگی برای دوستان صمیمی از طریق سبک‌های دلبستگی و ارتباط با همسالان

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	F	p<	R	R2	β	t	P<
ارتباط با همسالان	سبک دلبستگی ایمن	۳/۷۲	۰/۰۰۶	۰/۲۲	۰/۰۵	۰/۰۷	۱/۰۵	۰/۲۹
	سبک دلبستگی اجتنابی					۰/۰۶	۰/۸۳	۰/۴۱
	سبک دلبستگی دوسوگرا					۰/۱۴	۲/۲۳	۰/۰۳
	ارتباط با همسالان					-۰/۱۸	۲/۴۴	۰/۰۲

توسط ابعاد سبک دلبستگی و ارتباط با همسالان تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیون بیانگر آن است که ارتباط با همسالان ($\beta=۰/۱۸$) و سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta=۰/۱۴$) می‌تواند دلتنگی برای دوستان صمیمی را به‌طور مثبت و معنی‌داری پیش‌بینی کند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سبک‌های دلبستگی، ارتباط با همسالان در پیش‌بینی احساس غربت در دانشجویان دختر غیربومی دانشگاه تبریز صورت پذیرفت. نتایج نشان داد که رابطه‌ی سبک دلبستگی اجتنابی و سبک دلبستگی دوسوگرا با احساس غربت مثبت و معنی‌دار است. به‌عبارت‌دیگر، دانشجویان دلبسته ناایمن، احساس غربت بیشتری را تجربه می‌کنند. اشخاص دارای سبک‌های دلبستگی ناایمن، در رویدادها و مسائل جدید، برخوردهای ناکارآمد و ناسازگارانه از خود نشان می‌دهند که این عامل باعث دلتنگی بیشتر این افراد برای

محیط‌های قبلی‌شان می‌گردد (میکولینسر^۱ و شیور، ۲۰۰۳). افرادی که دارای سبک دلبستگی دوسوگرا هستند، در برابر چالش‌ها، دچار آشفتگی می‌شوند و حالتی از تعارض و دودلی دارند. این افراد در کمک گرفتن از دیگران، اشتیاق زیادی به نزدیکی با دیگران دارند؛ اما از طرد شدن نیز، بیم و هراس بسیاری دارند و سرانجام شدیداً به دیگران وابسته می‌شوند (زیگلن، ۱۹۹۹). افراد دارای سبک دلبستگی اجتنابی نیز، واکنش بسیار شدیدی نسبت به مسائل و موقعیت‌های دشوار از خود نشان می‌دهند. این افراد در انجام دادن رفتارهای مستقلانه دچار مشکل می‌شوند که این امر، موجب می‌شود در حل مسائل و مشکلات ضعیف عمل کرده و احساس تنهایی و احساس غربت بیشتری در برخورد با مسائل و موقعیت‌ها داشته باشند (میکولینسر و شیور، ۲۰۰۵).

نتایج حاصل از بررسی ارتباط با همسالان نیز نشان داد که این متغیر می‌تواند ابعاد احساس تنهایی، ناسازگاری با محیط‌های جدید و دل‌تنگی برای دوستان صمیمی را به‌طور منفی و معنی‌دار پیش‌بینی می‌کند. تعامل ضعیف با همسالان موجب می‌شود که این افراد هنگامی که در معرض مشکلات قرار می‌گیرند، از دیگران کناره‌گیری کرده و توانایی تنظیم هیجانات خود را ندارند و اضطراب و ناراحتی زیادی را متحمل می‌شوند که موجب احساس غربت بیشتر در این افراد می‌شود (تامسون، ۲۰۰۸). بوکوسکی (۲۰۰۳) عنوان می‌کند که ارتباط همسالان می‌تواند تأثیر منفی مشکلات خانوادگی را کاهش دهد. رابطه مثبت گروه همسالان یکی از عوامل محافظتی است که موجب پیامدهای انطباقی خصوصاً در زمان استرس و فشار و سختی‌ها و چالش‌های زندگی از جمله احساس غربت می‌باشد (بوگنتال، ۲۰۰۳؛ ولمن و ارفورد، ۱۹۹۹؛ هدگز و دیگران، ۱۹۹۹). زیگلن (۱۹۹۹) در مورد تأثیر خانواده و دوستان بر رشد انطباقی افراد، عنوان می‌کند که در مورد میزان تأثیر والدین و همسالان در رویارویی با حوادث و چالش‌های زندگی، رقابتی بین والدین و همسالان وجود ندارد و آن‌ها به عنوان دو منبع مهم برای تأثیرگذاری هستند که با هم ترکیب شده و بر رشد افراد تأثیر می‌گذارند.

دلبستگی اجتنابی، ابعاد میل به برگشت به موطن، احساس تنهایی و ناسازگاری با محیط‌های جدید را به‌طور مثبت و معنی‌دار پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های استروب و همکاران (۲۰۰۲) و قنبری و دیگران (۱۳۸۵) همسو می‌باشد. دانشجویان دارای

سبک دلبسته اجتنابی آموخته‌اند از روابط صمیمانه با دیگران اجتناب کرده و به خودشان متکی باشند و حتی هنگامی که حمایت‌های اطرافیان برای بقا و بالندگی آن‌ها ضروری هم باشد، حمایتی را از طرف مقابلشان طلب نمی‌کنند (شاور و کلارک^۱، ۱۹۹۴). این افراد از گروه کناره‌گیری کرده و احتیاج به برقراری تماس با دیگران را انکار می‌کنند. آنان نسبت به دیگران نگرش منفی داشته و به‌وسیله فکر و گمان در مورد جدایی و مطرود شدن به‌وسیله کسانی که برایشان مهم هستند، دچار اندوه شده و احساس تنهایی بالایی را تجربه می‌کنند (زیگلن، ۱۹۹۹). آنان در مواجهه با مکان‌ها و افراد جدید، دچار استرس و واماندگی شده و به‌راحتی نمی‌توانند به برقراری ارتباط مؤثر و شکل‌دهی پیوندهای عاطفی مثبت بپردازند که این امر موجب ناسازگاری آنان با موقعیت‌های جدید می‌گردد (سروف^۲، ۲۰۰۵).

دلبستگی دوسوگرا، ابعاد میل به برگشت به موطن، احساس تنهایی، ناسازگاری با محیط‌های جدید و دلتنگی برای دوستان صمیمی را به‌طور مثبت و معنی‌دار پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های استروب و همکاران (۲۰۰۲) و قنبری و دیگران (۱۳۸۵) همسو می‌باشد. دانشجویانی که دارای سبک دلبسته دوسوگرا هستند، در برقراری روابط در محیط جدید دچار آشفتگی می‌شوند و حالتی از تعارض و دودلی دارند. این افراد، اشتیاق زیادی به نزدیکی با دیگران دارند؛ اما هم‌زمان از اینکه ترک شوند نیز ترس بسیاری دارند و سرانجام شدیداً به دیگران، بسیار وابسته می‌شوند (زیگلن، ۱۹۹۹). آنان مطمئن نیستند که مورد عشق و علاقه‌ی دیگران هستند یا این که ارزش عشق ورزیدن و مورد حمایت قرار گرفتن را دارند. این وضعیت همراه با تردید و هراس است که منجر به بدگمانی، اطمینان‌جویی مکرر، اعتراضات خشم‌آور و حسادت در این افراد می‌شود (میکولینسر و شاور، ۲۰۰۷). افراد دارای سبک دلبستگی دوسوگرا از آن دسته راهبردهای تنظیم هیجانی استفاده می‌کنند که استرس را افزایش داده و هیجان‌های منفی را فعال می‌کنند و باعث می‌شوند موقعیت‌ها، استرس‌زاتر تجربه شوند و در این شرایط، افراد در مقابله با رویدادهای زندگی، شایستگی کمتری نشان خواهند داد. این افراد توانایی تحمل و کنار آمدن با استرس را ندارند؛ زیرا اطمینان ندارند که افراد حمایت‌کننده در دسترس خواهند بود که این امر موجب افزایش احساس تنهایی در آنان

1- Shaver & Clark

2- Sroufe

می‌گردد (میکولینسر و شیور، ۲۰۰۵، ۲۰۰۳).

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به نتایج به دست آمده که پیوند عاطفی قوی بین والدین و فرزندان و همچنین ارتباط مثبت و مستحکم با همسالان نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش احساس غربت دانشجویان غیربومی دارند، پیشنهاد می‌شود که نهادهای تربیتی و همچنین مراکز مشاوره، برنامه‌هایی برای ارتقا آگاهی افراد انجام دهند و با آموزش تکنیک‌های مؤثر موجب افزایش سازگاری آنان با محیط‌های جدید و در نتیجه احساس غربت کمتر آنان گردند. همچنین پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی عوامل دیگری همچون ویژگی‌های شخصیتی افراد، میزان درآمد و امکانات اقتصادی خانواده، تأثیر اساتید، جو حاکم بر دانشگاه‌ها و جامعه بر احساس غربت نیز مورد بررسی قرار گیرند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- اژه‌ای، جواد، دهقانی، محسن، گنجوی، آناهیتا و خداپناهی، محمدکریم (۱۳۸۷). اعتباریابی پرسشنامه احساس غربت در دانشجویان. *مجله علوم رفتاری*، ۲ (۱)، ۱-۱۲.
- بشارت، محمدعلی (۱۳۷۹). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی با مشکلات زناشویی در زوجین نابارور. *فصلنامه تازه‌های روان‌درمانی*، ۱۹ و ۲۰، ۶۶-۵۵.
- قنبری، نیکزاد، آزاد فلاح، پرویز، رسول‌زاده طباطبایی، کاظم و فرهای، مهران (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی و سبک‌های دلبستگی با احساس غربت. *تازه‌های علوم شناختی*، سال ۸، شماره ۱.
- مولوی، حسین و میرحکاک، طاهره (۱۳۸۲). رابطه بین سلامت عمومی، مشکلات دانشجویان، میزان استرس و عملکرد تحصیلی در دانشجویان کارشناسی دانشگاه اصفهان. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، سال هفدهم، ۱۳۴-۱۱۹.
- یوسفی، فریده و خیر، محمد (۱۳۸۱). بررسی پایایی و روایی مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی ماتسون و مقایسه عملکرد دختران و پسران دبیرستانی در این مقیاس. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ویژه‌نامه علوم تربیتی، ۱۸ (۲)، ۲۸-۲۱.
- Archer, J., Ireland, J., Amos, S. L., Broad, H., & Currid, L. (1998). Duration of Homesickness Scale. *British Journal of Psychology*, 89, 205-221.
- Brewin, C. R., Furnham, A., & Howes, M. (1989). Demographic and psychological determinations of homesickness and confiding among students. *British Journal of Psychology*, 80, 467-477.
- Bugental, D. B. (2003). *Thriving in the Face of Childhood Adversity*. New York: Psychology Press.
- Bukowski, W. (2003). What does it mean to say that aggressive children are competent or incompetent. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 390-400.
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction and relationship satisfaction. *Personal Relationship*, 13, 19-36.
- Fisher, S. & Hood, B. (1988). Vulnerability factors in the transition to university: self-reported mobility history and sex differences factors of psychological disturbance. *British Journal of Psychology*, 79, 309-320.

- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic Love conceptualized as an attachment process. *Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hodges, E., Boivin, M., Vitaro, F., & Bukowski, W. (1999). The power of friendship: protection against an escalating cycle of peer victimization, *Developmental Psychology*, 35, 94-101.
- Matson, J. L., Esveltd-Dawson, K., & Kazdin, A. E. (1983). Validation of methods for assessing social skills in children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 12 (2), 174-180.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, 35, 53 – 152.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12, 149–168.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. New York: Guilford Press.
- Noftle, E. E., & Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40, 179-208.
- Petterson, T., & Arnetz, D. (2001). Factor analysis and predictors of student stressors. *Psychotherapy Psychosomat*, 70 (3), 39-94.
- Shaver, P. R., & Clark, C. L. (1994). *The psychodynamics of adult romantic attachment*. In J. M. Masling & R.F. Bornstein (Eds.), *Empirical perspectives on object relations theories* (105-156). Washington, DC: American Psychological Association.
- Sigelman, K. C. (1999). *Life-span human development*. 3rd edition. Brooks/Cole Publishing Company.
- Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment & Human Development*, 7 (4), 349-367.
- Stroebe, M., Van Vliet, T., Hewstone, M., & Willis, H. (2002). Homesickness among students in two cultures: Antecedents and consequences. *British Journal of Psychology*, 93, 147-168.
- Thompson, R. (2008). Attachment-related mental representation: Introduction to the special issue. *Attachment & Human Development*, 10, 347-358.

- Van Tilburg, M. A. L., Vingerhoet, A. J. J. M., & Van Heck, G. L. (1996). Homesickness: A review of the literature. *Psychological Medicine*, 26, 899-912.
- Van vliet, T. (2001). *Homesickness: Antecedents, consequences, and mediating processes*. Wageningen. The Netherlands: Ponsens & Looijen.
- Velleman, R., & Orford, J. (1999). *Risk and resilience: Adults who were the children of problem drinkers*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.

